

Dvory nad Žitavou

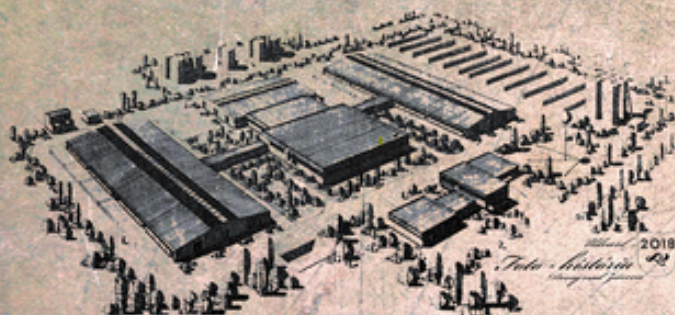
 areál poľnohospodárskeho družstva / Komáromi Útra Dülő (1954)

 staršia doba bronzová (1900 - 1700 p.n.l.)

 únětická kultúra

Na južnom okraji obce Dvory nad Žitavou došlo v rokoch 1952–1953 v piesočníku novostavby JRD k zničeniu viacerých hrobov zo staršej doby bronzovej, a tiež časti keltského pohrebiska z 3. storočia pred n. l. Následne budovanie maštali pre hospodárske zvieratá, ako i ďalších objektov vznikajúceho družstva si už vyžiadalo uskutočnenie **záchranného výskumu**, ktorý zabezpečil technický pracovník Archeologického ústavu SAV v Nitre J. Kramár v spolupráci s, vtedy ešte len poslucháčkou Archeologického seminára FF UK v Bratislave a dnes významnou bádatelkou včasného stredoveku, D. Bialekovou.

Obaja spolu v rokoch 1954–1955 zdokumentovali 28 hrobov, z ktorých jedna polovica patrila únětickej a druhá polovica laténskej kultúre, pričom neskôr v roku 1960 zachránil J. Rajček dodatočne ešte ďalších 7 hrobov z doby bronzovej. Ďalšie výskumy na piesočnej terase niekdajšieho ľavého brehu Žitavy, kde sa rozprestiera areál poľnohospodárskeho družstva priniesli doklady o mimoriadnom archeologickom potenciáli lokality, ktorá bola osídlená od neolitu, cez dobu bronzovú a halštatskú až po stredovek.

 • dĺžka čepele: 10,6 cm • max. šírka: 4,1 cm • hrúbka: 0,3 cm

Bronzová dýka sa našla v jednom z hrobov „skrčencov“ únětickej kultúry datovanej do vrcholnej etapy staršej doby bronzovej. Napriek nelichotivému fenoménu tých čias, ktorým je časté vykrádanie či inakšie porušovanie hrobov, a to neraz i krátko po uložení nebožtíka do zeme, sa v mnohých z nich zachovala podstatná časť ich výbavy. Štýlové stvárnenie keramiky, tak aj prvky pohrebného ritu jasne dokladajú fakt, že išlo o miesto posledného odpočinku nositeľov archeologickej kultúry, ktorá vo svojich počiatkoch expandovala zo západu, a to z územia dnešnej Moravy, pričom jej komunity prenikli až na dolné Ponitrie a Požitavie, kde splynuli s miestnym obyvateľstvom. Tým ich hmotné pamiatky nadobudli v dôsledku pôsobenia vnútrokarpatských impulzov svoj špecifický habitus, ktorý sa v staršej literatúre označuje termínom tzv. **hurbanovská skupina**. Z nich vynikajú najmä tenkostenné džbány s bielou inkrustovanou výzdobou, ktoré sú svedkami úzkych kontaktov s komunitami žijúcimi na pravom brehu Dunaja v severozápadnom Maďarsku. Ich povaha zrejme tkvela predovšetkým vo výmene exkluzívnych tovarov, menovite archeologicky postihnuteľných picích nádob a kovových šperkov, ktoré sa objavujú v inventári hrobov.

Triangulárna čepeľ dýky mala pôvodne na zaoblenom tyle päť otvorov na nity. Pomocou nich bola pripevnená rukoväť z organického materiálu - najskôr dreva, ktoré sa prirodzene nezachovalo. Jeho rezíduá však pri rozklade čiastočne prestúpili na povrch v zemi oxidujúceho kovu a zanechali tak kontúry oblúkovite vykrojenej rukoväte. Nezdobený variant dýky patrí k bežným osobným bodným zbraňam svojej doby, ktoré sa používali príležitostne aj ako pracovné nástroje na rezanie. Z iných lokalít sú známe dokonca prípady stôp po drevenom alebo koženom puzdre (pošve), ktoré sa nosilo zavesené na páse a niekedy bolo i zdobené. V Dvoroch nad Žitavou sa našli podobné bronzové dýky ešte v ďalších troch hroboch. Tie sa odlišovali zvýrazneným stredovým pozdĺžnym rebrom, dĺžkou iba okolo 7 cm a mali aj menší počet nitov na tyle.

Pohrebiská tzv. **hurbanovskej skupiny** boli skúmané v 50. a 60. rokoch jednak na eponymnej lokalite v Hurbanove, ale aj v Bajči a v Nesvadoch. Žiaľ, „opomenutý“ výskum nekropoly v Dvoroch nad Žitavou dodnes patrí k tým, ktoré sa na rozdiel od uvedených nedočkali zverejnenia.

Literatúra / Irodalom:

Vladár, J. 1974 – Die Dolche in der Slowakei. Prähistorische Bronzefunde VI/3. München 1974, 61 s.

Točík, A. 1979 – Výchapy-Opatovce a ďalšie pohrebiská zo staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. Nitra 1979, 366 s.

Šiška, S. 1980 – Praveké hrnčiarstvo. Ars Slovaca Antiqua, Dávnoveké Umenie Slovenska/9. Bratislava 1980, 112 s.

Mitáš, V. 2004 – K niektorým otázkam tzv. hurbanovského typu. Slovenská archeológia LII/2, 281-300.

JG

Bronzová dýka z Dvorov nad Žitavou

- areál poľnohospodárskeho družstva / Komáromi Útra Dülő (1954)
- staršia doba bronzová (1900-1700 p.n.l.)
- únětická kultúra

Na južnom okraji obce Dvorov nad Žitavou došlo v rokoch 1952–1953 v piesočníku novostavby JRD k zničeniu viacerých hrobov zo staršej doby bronzovej, a tiež časti keltského pohrebiska z 3. storočia pred n. l. Následne budovanie maštali pre hospodárske zvieratá, ako i ďalších objektov vznikajúceho družstva si už vyžiadalo uskutočnenie záchranného výskumu, ktorý zabezpečil technický pracovník Archeologického ústavu SAV v Nitre J. Kramár v spolupráci s, vtedy ešte len poslucháčkou Archeologického seminára FF UK v Bratislave a dnes významnou bádatelkou včasného stredoveku, D. Bialekovou.

Obaja spolu v rokoch 1954–1955 zdokumentovali 28 hrobov, z ktorých jedna polovica patrila únětickej a druhá polovica laténskej kultúre, pričom neskôr v roku 1960 zachránil J. Rajček dodatočne ešte ďalších 7 hrobov z doby bronzovej. Ďalšie výskumy na piesočnej terase niekdajšieho ľavého brehu Žitavy, kde sa rozprestiera areál poľnohospodárskeho družstva priniesli doklady o mimoriadnom archeologickom potenciáli lokality, ktorá bola osídlená od neolitu, cez dobu bronzovú a halštatskú až po stredovek.

Bronzová dýka sa našla v jednom z hrobov „skrčencov“ únětickej kultúry datovanej do vrcholnej etapy staršej doby bronzovej. Napriek nelichotivému fenoménu tých čias, ktorým je časté vykrádanie či inakšie porušovanie hrobov, a to neraz i krátko po uložení nebožtíka do zeme, sa v mnohých z nich zachovala podstatná časť ich výbavy. Štýlové stvárnenie keramiky, tak aj prvky pohrebného rítu jasne dokladajú fakt, že išlo o miesto posledného odpočinku nositeľov archeologickej kultúry, ktorá vo svojich počiatkoch expandovala zo západu, a to z územia dnešnej Moravy, pričom jej komunity prenikli až na dolné Ponitrie a Požitavie, kde splynuli s miestnym obyvateľstvom. Tým ich hmotné pamiatky nadobudli v dôsledku pôsobenia vnútrokarpatských impulzov svoj špecifický habitus, ktorý sa v staršej literatúre označuje termínom tzv. hurbanovská skupina. Z nich vynikajú najmä tenkostenné džbány s bielou inkrustovanou výzdobou, ktoré sú svedkami úzkych kontaktov s komunitami žijúcimi na pravom brehu Dunaja v severozápadnom Maďarsku. Ich povaha zrejme tkvela predovšetkým vo výmene exkluzívnych tovarov, menovite archeologicky postihnuteľných picích nádob a kovových šperkov, ktoré sa objavujú v inventári hrobov.

Triangulárna čepeľ dýky mala pôvodne na zaoblenom tyle päť otvorov na nity. Pomocou nich bola pripevnená rukoväť z organického materiálu - najskôr dreva, ktoré sa prirodzene nezachovalo. Jeho rezíduá však pri rozklade čiastočne prestúpili na povrch v zemi oxidujúceho kovu a zanechali tak kontúry oblúkovite vykrojenej rukoväte. Nezdobený variant dýky patrí k bežným osobným bodným zbraniam svojej doby, ktoré sa používali príležitostne aj ako pracovné nástroje na rezanie. Z iných lokalít sú známe dokonca prípady stôp po drevenom alebo koženom puzdre (pošve), ktoré sa nosilo zavesené na páse a niekedy bolo i zdobené. V Dvoroch nad Žitavou sa našli podobné bronzové dýky ešte v ďalších troch hrobách. Tie sa odlišovali zvýrazneným stredovým pozdĺžnym rebrom, dĺžkou iba okolo 7 cm a mali aj menší

počet nitov na tyle.

Pohrebiská tzv. hurbanovskej skupiny boli skúmané v 50. a 60. rokoch jednak na eponymnej lokalite v Hurbanove, ale aj v Bajči a v Nesvadoch. Žiaľ, „opomenutý“ výskum nekropoly v Dvoroch nad Žitavou dodnes patrí k tým, ktoré sa na rozdiel od uvedených nedočkal zverejnenia.

Dĺžka čepele: 10,6 cm; šírka: 4,1 cm; hrúbka: 0,3 cm

Literatúra / Irodalom:

Vladár, J. 1974 – Die Dolche in der Slowakei. Prähistorische Bronzefunde VI/3. München 1974, 61 s.

Točík, A. 1979 – Výčapy-Opatovce a ďalšie pohrebiská zo staršej doby bronzovej na juhozápadnom Slovensku. Nitra 1979, 366 s.

Šiška, S. 1980 – Praveké hrnčiarstvo. Ars Slovaca Antiqua; Dávnoveké Umenie Slovenska/9. Bratislava 1980, 112 s.

Mitáš, V. 2004 – K niektorým otázkam tzv. hurbanovského typu. Slovenská archeológia LII/2, 281-300.